

Anna-Liisa Lössner

Kohtaamisia ja jäähyväisiä

Omistettu miehelleni Wernerille.

Kohtaamisia ja jäähyväisiä

© Anna-Liisa Lössner

Ulkoasu: R. Penttinen

Kustantaja: Mediapinta, 2010

ISBN 978-952-235-232-3

Vierailuja

Junaa nimitettiin Muumioexpressiksi, matkustajakunnan muodostuessa etupäässä vanhoista ihmisistä eli eläkeläisistä. Lähtöaika oli 9.27. Aikataulujen muuttuessa siihen tuli parin minuutin ero puoleen tai toiseen.

He olivat lähdössä miehen synnyinkaupunkiin. Sihen Saksaan, joka karisteli harteiltaan natsien teot. Se oli puhdas kuin pulmunen -maa.

Aino tiesi matkan olevan yksitoikkoisen, ja se kestäisi kauan.

Kauemmin kuin muut samanpituiset matkat. Saadakseen ikkunapaikat he olivat tulleet päärautatieasemalle hyvissä ajoin.

Ikkunasta voisi katsella ajan kuluksi maisemia. Lännessä hyvin hoidettuja rakennuksia ympäristöineen ja idässä harmautta, väriläiskinä omakotitalojen puutarhapalstat ja puolueen punaista tihkuvat julisteet iskulauseineen.

Oli lokakuu. Päivisin elohopea kiipesi yhä yli kahdenkymmenen asteen. Siellä ei vielä lämmitettäisi. Ilma olisi puhtaampaa ja katkutonta kuin kylmänä aikana poltettaessa ruskohiiltä. Se teki ilmasta lähes sietämätöntä, vaikeasti hengitettävää ja silmiä kirvelevää.

Vaunuosastossa ei ollut vielä ketään. Ikkunapaikat olivat heidän.

Martin nosteli matkatavarat hyllylle. Salkkunsa hän laski ikkunan viereiselle istuimelle. Aino istuutui vasta-päiselle paikalle.

”Otitko lehden mukaan?” hän kysyi.

Martin otti lehden salkusta ja ojensi sen Ainolle sanoen: ”Tässä ole hyvä.” Lehti haiskahti painomusteelle, aamun tuore lehti.

”Kiitos”, Aino sanoi ja alkoi silmäillä lehteä, katsella otsikoita. Ennen rajalle tuloa he ehtisivät lukea lehden tarkkaan, paitsi urheilusivut, vaikka Bayer München olisikin voittanut. Urheilu ei erikoisemmin kiinnostanut kumpaakaan. Jalkapallokaupungissa, etenkin ottelujen päätyttyä, oli joskus hankala liikkua metrossa tai kaupunkijunissa. Fanit käyttäytyivät kuin maailma olisi ollut vain heitä varten. Aino muisti miten kerran, kun hän oli ollut nousemassa maanalaisen rappuja, joku oli sylkäissyt ylhäältä hänen päälleen; varmaan häviöstä kiukustuneena.

Martin meni ensitöikseen junan vessaan, ja Aino tiesi miksi. Hän ottaisi sieltä tukun paperipyyhkeitä, kostuttaisi osan niistä, tulisi ja alkaisi siivota. Pyyhkisi ensin kosteilla ikkunan alla olevat pikkupöydät ja ne kaksi istuinta. Lopuksi hän pyyhkisi ne kuivilla papereilla. Näin tapahtui. Aina sama juttu. Ikkunaa hän ei sentään käynyt putsamaan. Siinä olisikin ollut kova urakka.

Aino seisoskeli siivouksen ajan käytävällä katsellen avaamastaan ikkunasta ihmisiä ja heidän touhujaan.

Aino oli nukkunut yöllä huonosti; kulkenut asunnossa ottamatta valoa, katulamppujen himmeän valon turvin; juonut vettä ja nielaissut jonkin pillerin. Hän oli

tuntenut paljaissa jaloissaan öisten lattioitten viileyden ja muistanut, miten lapsuudessa kotipihan nurmikko oli tuntunut lämpimältä paljasjaloin kulkiessa.

Ajatukset olivat velloneet edestakaisin päässä. Tavarat: oliko kaikki tarpeellinen pakattu mukaan. Olisiko laukuissa kiellettyä, josta tulisi vaikeuksia rajalla. Mihin mies oli piilottanut ostamansa itämarkat. Niitten vienti oli ankarasti kielletty, vaikka niitä voi ostaa ihan julki-sesti pankista.

Aino tiesi, että ei lakkaisi koskaan jännittämästä näitä matkoja.

Kesälomat olivat jo takana, silti asemalle riitti väkeä pilvin pimein. Ihmisiä kaikista ilmansuunnista ja maanosista, värillisiä ja vähemmän värikkäitä. Oli saapumisia ja lähtöjä, eronkyyneleitä ja tapaamisen riemua; halauksia, suuteluita. Kaikenlaista ihmiselämään kuuluvaa tällä suurella asemalla, kaikilla maailman asemilla.

Vierastyöläiset, varsinkin turkkilaiset ja jugoslavit, seisoskelivat omissa ryhmissään. Monet eivät vielä osanneet puhua saksaa, niinpä kerrottiin vitsinä, että he ymmärtävät ainoastaan sanan Bahnhof, asema.

Miksi on matkustettava aikaisin aamulla, vaihdettava oma vuode ja makea, vasta aamupuolella kunnolla alkanut uni matkan rasitukseen ja jännitykseen, Aino mietti katsellessaan ikkunan takaista liikehdintää. Ja hän kuvitteli, millaista olisi voinut olla: hän käpertyneenä miehen läheisyyteen, lämpöön, nukkumassa väsymyksen pois. Rauhallinen aamu, kiirettömyys, nauttien syöty aamupala; siten päivien pitäisi alkaa.

Mutta ei, he olivat nyt junassa, lähdössä vierailumatkalle sukulaisten luo. Matka oli tärkeä. Martinin sairaaloinen veli, tyytymätön maan tilanteeseen ja politiikkaan, iloitsi heidän tulostaan. Muutkin, tädit, serkut ja niiden perheet, odottivat.

Juna täyttyi vähitellen. Hyllyt kävivät ahtaiksi matkatavaroista.

Matkan varrella olevilta asemilta tuli lisää väkeä. Monet jäivät pois junasta ennen rajaa. Vaihtoivat junaa, menivät työhön, kouluun, kuka minnekin.

Vaunuosastot olivat kahdeksalle hengelle, oli ahdas-ta. Länsisaksalaisten vaunuosastoissa oli kaksi paikkaa enemmän. Näissä lisäksi istuinten materiaali hiotti.

Aurinko tunki väkisin säteensä suttuisten ikkunoitten läpi. Ikkunoista näki silti taivaan huikean sinen, ja siellä täällä oli ohut valkea pilvi, kuin kanatarhasta irronnut ja suurennettu höyhen.

Vaunussa, koko junassa, oli haju. Aivan kuten maassa, johon he olivat matkalla. He olivat aina ihmetelleet, mistä se johtui.

Niin tekivät muutkin, tälläkin kertaa, mutta kellään ei tuntunut olevan selitystä asialle.

Johtuisiko haju pesuaineista, siivousaineista. Ei, eihän toki, eihän tässä junassa ole siivottu, luoja ties milloin viimeksi.

Ehkä istuinten päällysteistä.

Niin. Ehkä. Heillähän on muoviva ja sen sellaista kaikkialla. Niissä lienee aineita, joita meillä ei käytetä. Ehkä se on vain jokin selittämätön sosialismin haju, joku tokaisi.

No niin varmaan onkin!

Ja heitä kaikkia rupesi naurattamaan.

Mutta sitten muisti joku lukeneensa Peter Schneiderin Der Mauerspringer -kirjan, jossa tämä länsiberliiniläinen kirjailija kertoo, että kun hän seisoo parvekkeella ja tuuli tulee idästä, hän muistaa jälleen sen hajun, jonka oli haistanut ensimmäisillä käynneillään Itä-Berliinissä. Hän sanoo hajun olevan sekoitus sikäläisestä bensiinistä, desinfiointiaineesta, kuumista rautatieraiteista, sekavihanneksista ja asemahallista.

Jaa jaa, kirjailijat ne keksii! Tosin ainakin nuo kaksi ensiksi mainittua voivat hyvin pitää paikkansa.

Aino muisti miten he olivat kerran matkalla Suomeen poikenneet tukholmalaisessa tavaratalossa ja heti ovelta nähneet ison kasan käsinukkeja. Lähelle tultuaan Aino oli sanonut: ”Huomaatko, Martin, nuohan ovat DDR:stä?”

”Tosiaan, haju! Sehän on se haju.”

He olivat ostaneet yhden nukken.

Kotiin palattuaan he olivat vieneet nukken parvekkeelle tuulettamaan ja käyneet vuoron perään sitä nuuski-massa. Mutta ei, haju oli ja pysyi.

Loppujen lopuksi nukken kohtaloksi oli koitunut viimeinen lepo roskiksessa.

Vahinko. Hajuttomana sen olisi voinut antaa jollekin lapselle. Olihan se ollut sievä nukke, siksi he olivat sen ostaneetkin. Sievä kuten kaikki lapsille tarkoitettut lelut, kirjat ja vaatteet siellä.

Lasten ja nuorten hyväksi tehtiin paljon. Heissä piti olla sosialismin tulevaisuus, toivo.

Ainolle tuli mieleen myös tummat, ruudulliset käsipyyhkeet, joita roikkui kaikissa yleisissä vessoissa. Piti katsoa tarkkaan, olisiko jossain puhdas paikka, johon voisi kuivata kätensä. Tuntui inhottavalta, jos puhdasta paikka ei löytynyt. Paperisia ei ollut missään.

Ainon vieressä istuva nainen kertoi menevänsä Reichenbachiin. Hän oli sieltä kotoisin, mutta asunut koko aikuisikänsä Bayerissa. Kertoi nuorena rakastuneensa ”nahkahousuihin”.

Hänen sukulaisensa olivat sen sijaan aina asuneet kotipaikkakunnalla. Sisar, heistä nuorin, oli vielä työelämässä, eikä niin ollen ollut päässyt käymään länsipuolella.

Veli oli ehtinyt käydä. Nyt hän oli kuollut.

Nainen oli menossa hautajaisiin. Hänellä oli mustat vaatteet ja kalpeat kasvot. Oman miehen kuolemasta ei ollut pitkä aika. Senkin takia hän halusi pukeutua yhä mustiin. Hän sanoi, että ei ymmärrä, miten toisella puolella menevät hautajaisiin kirjavissa ja kirkasvärisissä vaatteissa. Vainajalle ja tilaisuudelle pitäisi osoittaa kunnioitusta myös pukeutumisessa.

Naisella oli paljon tavaroita, hedelmiä, kahvia, voita jne. ”Hautajaisia varten myös”, hän sanoi. Matkatavara-hyllyllä oli iso kukkalaite veljen haudalle. ”Eihän sieltä tuollaisia kukkia saa”, hän sanoi.

”Ei niin”, Martin sanoi. ”Muovikukkiahan niillä on enimmäkseen.”

Martin oli nostanut naisen tavarat hyllylle, ja siitä oli puheleminen saanut alkunsa.

Martin kertoi käyneensä hautaamassa ensin äitinsä. ”Muttelin, kuten me saksit sanomme”, hän sanoi. Ja muutamaa vuotta myöhemmin isänsä.

Surullisesta aiheesta huolimatta Ainoa huvitti naisen puhetapa, hänellä oli yhä saksilainen aksentti. Martinin puheessa ei enää ollut murreta, harvoin jokin sana. Tahikka kun hän halusi hämätä Ainoa käyttämällä murre-sanaa, jota Aino ei ymmärtänyt.

Viimeisellä asemalla ennen rajaa siirreltiin vaunuja ja vaihdettiin veturi. Poliisi ja tullimies tulivat junaan. Kulkiessaan vaunujen läpi he kehottivat jättämään heille kai-ken painetun. Eihän niitä kuitenkaan saisi viedä rajan yli.

Aino muisti kerran koetelleensa kepillä jäätä. Hän oli ottanut mukaansa suomalaisen naistenlehden. Hän oli näyttänyt sen ja kertonut saaneensa sen hiljattain Suomesta. Koska hän ei ollut ehtinyt lukea sitä, hän oli ottanut sen mukaan, lukeakseen matkalla. Hän ei valehdellut, mutta uskoisiko tarkastaja. Mies oli selannut lehden monta kertaa läpi. Aino sai viedä sen. Siinä ei ollut kuvia aseista tai sodista.

Serkun väellä oli ollut lehden nähtyään ällistelemistä: mikä hieno paperi ja kauniit kuvat!

DDR:n paperi oli toisenlaista, kuten pienikokoisissa, vaaleanvihreissä tulliluetteloissa. Ne jaettiin lännen viimeisellä asemalla.

Luetteloon piti merkitä rahat, viemiset ja arvometal-liset korut. DDR:stä ei saanut viedä pois kultaa, hopeaa

ja meripihkaa sen sijaan sai viedä. Kultakoruja ei tosin ollut myytävänäkään, ainoastaan vaihtokultaa vastaan. Perintönä ei saanut oikeastaan viedä pois mitään.

Pakkorahanvaihto oli kuin ryöstökalastusta. Itämarkka maksoi yhden D-markan. Todellinen arvo oli neljäsosa. Viisumi maksoi 15 D-markkaa.

He vaihtoivat vain pakollisen määrän, kymmenen markkaa oleskelu päivää kohti, matkustuspäivät mukaan luettuina.

He tiesivät voivansa elää herroiksi työläisten ja talonpoikien luvatussa maassa. Herbert antaisi rahojaan heidän hurviteltavakseen. Hän itse oli huono kuluttaja ja pelkäsi rahaa kertyvän liiaksi tilille. Ties vaikka valtio ottaisi osan pois, jos hän alkaisi näyttää kapitalistilta.

He kehottivat häntä hankkimaan itselleen yhtä ja toista. Ei mitään ylellisyyttä, pois se, vain tarpeellisia tavaroita. Uusimaan ehkä jotain. Heidän tarpeellisensa olivat Herbertin mielestä tarpeettomia. ”Ihminen elää vähemmälläkin.” Kaikki vanha oli hänelle rakasta, kuten kolhiintuneet kattilat tai emaloitu leipälaatikko keittiön kaapin päällä.

”Ostaisit uudet kengät”, Aino oli yrittänyt.

”Nämä ovat ihan hyvät vielä”, Herbert oli puolustautunut.

Ja tottahan se oli, kengät olivat iästään huolimatta yhä varsin käyttökelpoiset. Saksalaiseen tapaan hän hoi-ti kenkiä, puhdisti ja kiillotti heti käytön jälkeen. (Niin teki myös Martin, jopa Ainon kengille.)

”Mutta vaihtelu virkistäisi”, oli Aino vielä yrittänyt. Turhaan.

Toisaalta, eihän Herbert enää paljon missään kulkenut, eikä käynyt juhlatilaisuuksissa. Kaupassa käyntiä varten löytyi komerosta vielä vanhempi kenkäpari, ehyt ja kiillotettu sekini.

Raja: hyvin kirkkaasti valaistu aurinkoisena päivänäkin. Piikkilanka-aita. Miinoitettu, tiedettiin. Vartiotornit kukkuloilla. Raja: siitä ei tulisi ehjin nahoin kukaan yli.

Raja-asemalla tarkastettiin ensimmäiseksi vessat ja lukittiin. Hotelli helpotuksessa ei ollut enää vastaanottoa. Saksanpaimenkoirat kulkivat ulkopuolella ympäriinsä ja nuuskivat junan alla, että olisiko sinne piilotettu jotain. Takaisin tullessa ne tekisivät samat tarkastelut, nyt katsoakseen olisiko joku piiloutunut päästäkseen länteen.

Matkustajat komennettiin käytävälle. Tullimies heitti teräviä katseita matkatavarahyllyille. Sen läpivalaisusilmät eivät tällä kertaa löytäneet mitään epäilyttävää heidän osastostaan. Pistokokeita ne tekivät jossakin avauttaen matkalaukkuja ja kasseja. Painotuotteet kerättiin pois.

Passikuvassa täytyi näkyä vasen korva. Passintarkastajaa oli katsottava silmiin. Tilanne oli sekä vakava että jossain määrin koomillinen. Aino pelkäsi purskahtavansa nauruun. Mitähän siitä olisi seurannut.

Junan lähdettyä rajalta jälleen liikkeelle matkustajien keskuudessa huokaistiin helpotuksesta. Oli selviydytty tarkastuksista ja päästiin eteenpäin, innokkaina odotta-

vien sukulaisten tai ystävien luo. Ja matkakin alkoi tuntua rasittavalta.

Kotiin palaavilla eläkeläisillä olisi paljon kerrottavaa läntisen elämän kuvioista, eroavaisuuksista. Ja ihania tullaisia!

Jännityksen lauettua alettiin kertoa vapautuneesti edellisten matkojen kokemuksista. Jollakin oli ollut jotain kiellettyä laukussa; hän oli istunut tulisilla hiilillä. Tarkastaja ei ollut huomannut mitään, mikä oli ihme. Niillähän on haukansilmät ja röntgensäteiset katseet. Jollekin oli jäänyt edelliskäynniltä itäkolikko. Se oli löytynyt ja matkustaja saanut kovat kuultavat.

Ainon oli pitänyt kerran tyhjentää käsilaukku. Sieltä oli löytynyt kolikko, jonka hän oli täysin unohtanut. Siitä oli tullut melkoinen sapiska. Martin oli selittänyt, että kun vaimo on suomalainen, ei ollut ymmärtänyt sääntöä. Selitys oli lopulta hyväksytty. Aino oli saanut pitää luvattoman, lähes arvottoman kolikon.

Mustapukuinen, kalpeakasvoinen nainen jäi pois junasta Reichenbachin asemalla. Hän kiitti seurasta toivottaen hyvää loppumatkaa. Martin vei hänen matkatavaransa asemalaiturille.

Laiturilla, junan vierustaa pitkin, kulki myyjä kärryineen. Ostokset voi tehdä avoimen ikkunan kautta. Martin osti bockwurstin ja olutta ja sämpylän. Aino ei välittänyt makkarasta. Hän joi vähän olutta suun kos-

tukkeeksi. Pitkin matkaa he olivat syöneet eväitä, ei niinkään nälkään, paremminkin ajan kuluksi, ohjelma-numeroksi.

Aino oli muistanut isän kertoneen, miten hän lyhyillä työmatkoillaan, heti junaan päästyään, oli kaivanut eväät esiin. ”Mikä siin lieki, et junas maistuu voileipä erikoise hyvält”, hän oli itse ihmetellyt. Etenkin kun tiesi, että Lappeenrantaan tai Savonlinnaan suuntautuvilla pomon tapaamismatkoilla he menivät tuota pikaa ravintolaan syömään. Äidillä oli ollut selitys: ”No tietenki, miun tekemät voileivät, nehä ne vast maistuutki.”

Junan lähestyessä kaupunkia Martin alkoi odottaa, koska ikivanha, harmaa talo tulisi näkyviin. Se oli vasemmalta puolella kukkulan päällä. Talossa oli aikoinaan elänyt hänen isoäitinsä, Grüner Grossmutter. Mummo oli varhain leskeksi jäätyään joutunut uurastamaan ompelijana lapsikatraansa elättääkseen.

Yhteiskunta ei siihen aikaan tullut avuksi. Elämä oli ollut kovaa ja armotonta, mutta mummo oli jättänyt itsestään pehmeän, lämpimän muiston.

”Kun me pojat, Herbert ja minä, kävimme mummon luona, hän antoi meille aina jotain. Jos ei muuta ollut, hän antoi korpun. Ja se korppu maistui hyvältä, kuin parempikin herkku. Mummon kädestä siihen oli virrannut hänen hyvän sydämensä lämpöä.”

Oli sovittu, että Herbert tulee heitä asemalle vastaan,

jos vointi sallii. Hän seiso i veturin kohdalla. Martin halusi vastaantulijan olevan veturin luona. Siten löytää helposti toisensa, ei kävele ohi.

Ensimmäiseltä käynniltään Aino muisti Herbertin olleen kukkakimpun kanssa vastassa. Mistä lie saanutkin kukat.

Jossain oli kirjoitettu tällä asemalla olevan päivittäin matkustajia kahdestakymmenestä tuhanesta kolmeen kymmeneentuhanteen. Tuntui uskottavalta, kova ihmisvirtaus nytkin leijui kohti uloskäyntiä. Virtaus imaisi heidät mukaan pyörteisiinsä, vaikka heillä ei ollut mitään kiirettä. Pitkän ja uuvuttavan junamatkan jälkeen tuntui mukavalta kulkea ripeästi. Herbert tosin jarrutteli. He tiesivät taksijonon aseman edessä olevan pitkät. Siinä oli kaksi jonoa katoksen alla. Ei kannattaisi vielä mennä ulos seisoskelemaan.

He päättivät poiketa asemaravintolaan aikaa tappaamaan. He löysivät mieleisen pöydän, asiakkaita ei ollut paljon, ja ravintolasali oli melko suuri.

Yleensä hän asemaravintolaan mennään matkoilla ollessa. Tunnelma on erilainen, arkisempi, kuin ravintolassa, johon mennään syömään ja viihtymään ja puukeudutaan sitä varten. Asemaravintolassa ollaan matkavaatteissa, ehkä hikisenä ja pölyisenä. Vilkuillaan kelloa, seurataan kuulutuksia.

Yhdessä pöydässä pörräsi pari kaljaveikkoa, vähän äänekkäästi jo. Täälläkin on siis tuollaisia, ajatus käväisi Ainon päässä.

Siistiä. Liinat pöydillä, isomman liinan päällä pieni

liina, sen päällä keraaminen maljakko tekokukkineen. Ne tekevät täällä tuollaisia maljakoita. He olivat ostaneet joskus, jollakin matkalla, sellaisen. Oli sattunut miellyttämään silmää.

Tarjoilijat olivat miespuolisia ja asiallisesti pukeutuneita.

”Kyllä ne tuosta saavat pian lähdön”, Herbert arveli pörrääjistä.

”Kunpa saisivat hädän, savuavatkin kuin korsteetit.” Se oli samalla vinkki veljeksille. Martin kyllä ymmärsi yskän, mutta Herbert ei ollut kuulevinaan. Vanhapoika, oman elämänsä herra. Muttelin jälkeen ei ollut kukaan häntä komentelemassa.

Miehet olivat tilanneet oluet. Wernersgrüner oli oikea merkki, maan parasta, niin he sanoivat. Sitä ei joka paikasta saanut.

Mietittyään Aino otti lasillisen puolikuivaa valkoviihiä. Hän tiesi kuivasta tulevan päänsäryn. Saattaisi tulla tästäkin. Ja pitkästä matkasta, liikkumattomuudesta, väsymyksestä. Kaikkien yhteisvaikutuksesta.

”Söisittekö jotain?” Herbert kysyi.

”Minä söin junassa jo tarpeeksi”, Martin vastasi. ”Mutta syö sinä”, hän jatkoi Ainolle.

”Hm, jos olisi jotain tuoretta, raikasta salaattia vaikka.” Tuskinpa mitään sellaista löytyy, hän tiesi edelliskäynneiltä.

Herbert vinkkasi tarjoilijan.

”Makkarasalaattia on. Niin ja annosten kera kurkkusalaattia.”

”Arvasin. Antaa olla.” Tarjoilijalle hän sanoi: ”Kiitos, en ota mitään.”

Hän ajatteli syövänsä jonkin hedelmän asunnolle päästyä. Huomenna he söisivät ulkona, jossain hyvässä ravintolassa. Tuskin niistäkään löytyy muuta kuin kurkkusalaattia. Kaikissa aina samat salaattit. Nyt on siis kurkun aika. Hyväähän se on, mutta joka päivä, joka verolla.

Ruuhka oli purkautunut. He olivat saaneet taksin odottelematta. Taksilla ajelu oli halpaa lystiä, siksi useimmiten oli vaikea löytää vapaa taksi.

Kello oli seitsemän paikkeilla heidän tullessa perille.

Talon edessä jalkakäytävällä oli puinen astia ruuantähteitä varten. Ne kerättiin määräpäivinä ja vietiin suursikaloihin. Tähteet kuumennettiin, ennen kuin annettiin elukoille.

He nousivat raput toiseen kerrokseen. Raput olivat leveät, hyvät nousta. Ei mitkään kapeat kierreportaat, kuten joissakin uusissa taloissa. Oikeat pakokauhuportaat, sellaiset, että tuli mieleen: entäpä jos lähden tästä valumaan persuksillani alas.

”Mite sie tämmösee talloo muutit, ko on näin kamalat raput?”, äiti oli kysynyt sisareltaan mennessään ensimmäistä kertaa Sohvin uuteen asuntoon Hämeenlinnassa, Aino muisti.

”Koha tulet vanhemmaks, nii kyllä huomaat”, hän oli ennustanut.

Rappukäytävän isot ikkunat olivat upeat lasimaalauksineen. Eniten Aino piti talossa rappukäytävästä. Se tun-